

HALLINTOVALIOKUNNAN LAUSUNTO 12/2001 vp

Valtioneuvoston kirjelmä ehdotuksesta neuvoston päätökseksi Europolin toimeksiannon laajentamisesta Europol-yleissopimuksen liitteessä lueteltujen törkeiden kansainvälisten rikollisuuden muotojen käsittelyyn

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunnan puhemies on 14 päivänä syyskuuta 2001 lähettänyt valtioneuvoston kirjelmän ehdotuksesta neuvoston päätökseksi Europolin toimeksiannon laajentamisesta Europol-yleissopimuksen liitteessä lueteltujen törkeiden kansainvälisten rikollisuuden muotojen käsittelyyn (U 59/2001 vp) käsiteltäväksi suureen valiokuntaan ja samalla määrännyt, että hallintovaliokun-

nan on annettava asiasta lausuntonsa suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- poliisiylitarkastaja Kaarle J. Lehmus, sisäasiainministeriö
- rikostarkastaja Anssi Kangas, keskusrikospoliisi.

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus neuvoston päätökseksi

Ehdotuksessa neuvoston päätökseksi esitetään Euroopan poliisiviraston Europolin toimivallan laajentamista Europol-yleissopimuksen liitteessä lueteltuihin törkeisiin kansainvälisiin rikoksiin. Liitteessä luetellaan erilaisia

- henkeen, ruumiilliseen koskemattomuuteen ja vapauteen kohdistuvia rikoksia;
- kansallisomaisuuteen, julkiseen omaisuuteen kohdistuvia rikoksia ja petoksia sekä
- laitonta kauppaa ja ympäristöön kohdistuvia rikoksia.

Neuvosto vahvistaisi Europolin hallintoneuvoston ehdotuksesta käytännön työssä etusijalle

asetettavat rikoslajit ja velvoittaisi Europolin johtajan pitämään hallintoneuvoston ajan tasalla.

Valtioneuvoston kirjelmästä ilmenee lisäksi, että tarkoituksena on myöhemmin Europolin toimivallan laajentaminen koskemaan kaikkia kansainvälisiä, vakavia ja järjestäytyneesti tehtyjä rikoksia. Tällainen toimivallan laajentaminen edellyttää Europol-yleissopimuksen muuttamista. Samalla Europolille saatettaisiin antaa oikeus pyytää jäsenmaata käynnistämään rikostutkinta erityistapauksissa ja Europolin virkailijoille mahdollisuus osallistua yhteisiin tutkintaryhmiin tukiroolissa.

Valtioneuvoston kanta

Aloite Europolin toimivallan laajentamisesta yleissopimuksen liitteen mukaiseksi

Valtioneuvosto kannattaa Europol-yleissopimuksen muuttamista ensi vaiheessa siten, että Europolin toimivaltaa laajennetaan neuvoston päätöksellä kaikkiin Europol-yleissopimuksen liitteessä mainittuihin rikoksiin. Muutoksella laajennetaan Europol-yleissopimuksen soveltamisalaa merkittävästi ja tehostetaan Europolin valmiuksia vastata jäsenmaiden odotuksiin rikostutkinnan tukemisesta.

Europol-yleissopimuksen muuttaminen laajentamalla Europolin toimivalta kaikkiin kansainvälisiin vakaviin järjestäytyneisiin rikoksiin yleensä ja luomalla Europolille oikeus pyytää jäsenmaata käynnistämään rikostutkinta sekä osallistua yhteisiin tutkintaryhmiin

Valtioneuvosto kannattaa alustavasti Europolin toimivallan laajentamista toisessa vaiheessa yleisesti kaikkiin vakaviin kansainvälisiin järjestäytyneisiin rikoksiin, jotka koskevat kahta tai useampaa EU:n jäsenmaata.

Kyseisellä muutoksella Europolin toimivalta laajenisi edelleen, mikä tehostaisi Europolin toimintaa sikäli, ettei se enää olisi sidottu yksittäisiin rikoslajeihin, vaan toimivalta olisi luonteeltaan yleinen.

Valtioneuvosto kannattaa myös Europolin oikeutta esittää jäsenmaalle rikostutkinnan aloittamista yksittäistapauksessa. Europolin toiminnassa — erityisesti analyysiyksikön työssä — saattaa tulla ilmi seikkoja, joista yksittäisen jäsenmaan viranomaiset eivät ole tietoisia ja jotka edellyttävät rikostutkinnan suorittamista.

Valtioneuvosto kannattaa niin ikään jäsenmaiden yhteisten tutkintaryhmien muodostamista ja Europolin virkailijoiden oikeutta osallistua niihin tukiroolissa yksittäistapauksissa.

Kansainvälisten rikosten tutkinnassa yhteiset tutkintaryhmät ovat omiaan tehostamaan ja nopeuttamaan tutkintaa. Europolin virkailijoiden mukanaolo tuo merkittävää lisäarvoa tutkintaryhmien työlle erityisesti Europolin suorittamien analyysien välittömänä hyödyntämismahdollisuutena. Yhteisten tutkintaryhmien johto ja eri toimenpiteistä päättäminen kuuluu aina sen maan kansalliselle viranomaiselle, jonka alueella tutkintaa suoritetaan.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Aloite Europolin toimivallan laajentamisesta yleissopimuksen liitteen mukaiseksi

Europol aloitti toimintansa itsenäisenä oikeushenkilönä vuoden 1997 heinäkuun alussa. Varsin pian kävi ilmi, että Europolin toimivallan rajoittaminen vain yleissopimuksessa lueteltuihin rikoksiin haittaa sen toimintaa jäsenmaiden rikostutkinnan tukena ja jopa estää jäsenmaiden tutkinnan tukemisen yksittäisten rikosten osalta niiden jäädessä Europolin toimivallan ulkopuolelle.

Amsterdamin sopimuksessa asetettiin unionin tavoitteeksi antaa kansalaisille korkeatasoi-

nen suoja vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvalla alueella.

Tampereen Eurooppa-neuvoston päätelmässä 45 todetaan, että Europol on avainasemassa unioninlaajuisen rikosten ehkäisemisen, analysoinnin ja tutkinnan tukemisessa. Eurooppa-neuvosto kehotti neuvostoa antamaan Europolille sen tarvitseman tuen ja resurssit.

Hallintovaliokunta puoltaa Europolin toimivallan laajentamista neuvoston päätöksellä kaikkiin Europol-yleissopimuksen liitteissä mainittuihin rikoksiin.

Europol-yleissopimuksen muuttaminen laajentamalla Europolin toimivalta kaikkiin kansainvälisiin vakaviin järjestäytyneisiin rikoksiin yleensä ja luomalla Europolille oikeus

pyytää jäsenmaata käynnistämään rikostutkinta sekä osallistua yhteisiin tutkintaryhmiin Valtioneuvoston kannan perusteluihin viitaten valiokunta kannattaa alustavasti hanketta Europol-yleissopimuksen muuttamiseksi.

Kaavaillut muutokset merkitsisivät valiokunnan käsityksen mukaan sitä, että kansallisten viranomaisten rikostutkinta ja yhteistyö tehostuisi merkittävästi Europolin tarjoaminen tukitoimien vahvistuessa. Europol-yleissopimuksen hyväksyminen on vuoden 1997 valtiopäivillä tapahtunut hallintovaliokunnan mietinnön pohjalta (HE 136/1997 vp; HaVM 28/1997 vp). Mietinnössään valiokunta toteaa, että Europol toimii lähinnä tietoja kokoavana, analysoivana ja välittävänä yksikkönä eikä sillä ole jäsenvaltioissa julkista valtaa sisältävää toimivaltaa.

Tässä yhteydessä valiokunta katsoo alustavasti, etteivät kaavaillut muutokset ole ongelmallisia mietinnöstä ilmenevien seikkojen kanssa. Yhteisten tutkintaryhmien johto ja eri toimenpiteistä päättäminen kuuluu aina sen maan kansalliselle viranomaiselle, jonka alueella tutkintaa suoritetaan.

Valiokunta arvioi tarpeen mukaan yleissopimuksen muuttamiseen liittyviä kysymyksiä sitä mukaa kuin hankkeesta on käytettävissä uutta tietoa.

Lausunto

Lausuntonaan hallintovaliokunta kunnioittavasti ilmoittaa,

että valiokunta yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 21 päivänä syyskuuta 2001

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Matti Väistö /kesk
vpj. Pertti Turtiainen /vas
jäs. Nils-Anders Granvik /r
Rakel Hiltunen /sd
Valto Koski /sd
Lauri Kähkönen /sd
Kari Kärkkäinen /kd
Paula Lehtomäki /kesk

Pekka Nousiainen /kesk
Kirsi Ojansuu /vihr
Heli Paasio /sd
Aulis Ranta-Muotio /kesk
Pekka Ravi /kok
Petri Salo /kok
Arto Seppälä /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ossi Lantto.